

Bakoss Géza

SZÁRNYASOK

Nagyanya esténként begyűjtötte a tyúkokat, és a kert végében omladozó sufni mögött összetákolt ketrecekbe zárta őket. Napközben a tyúkok a P-51-es Mustang vadászgép motorburkolata alá bújtak. A barlang alakú roncsdarab a sáros tyúkudvarban feküdt, a komposzt mellett. Megvédte őket a tűző naptól, szélről, esőtől és hótól. Egyszerűen imádták, tojni is oda jártak.

Az Alzheimer-kór súlyosbodásával nagyanya kénytelen volt lemondani a háztartás vezetéséről. Anyja modern nő volt, közértben vette a vágott baromfit. Nem volt hajlandó élő csirkéket vásárolni a piacon, és azokból tyúkokat nevelni, bármennyire drága is a tojás, vagy vasárnap kora reggel éles késsel elvágni a torkukat, bármennyire finom is a húsup. Arra a gyenge próbálkozásra pedig, hogy milyen isteni a hagymán sült friss csirkevér, csak türelmetlenül legyintett. A tyúkudvart felszámolták.

Ekkor jött el az ő ideje. A roncsot kivonszolta a fűre, és gondosan lekaparta róla a rákövesedett tyúkszart.

Ilyen jó játéka még sosem volt. Ha lefektette: versenyautó, vadászgép vagy harckocsi. Ha felállította: úrhajó. Ha pedig a hátára fordította: hajó vagy motorcsónak, ami még billeg is a hullámokon. A roncson két nyílás is volt, még működő csapóajtókkal. A kisebbik használhatatlan, az ökle is alig fért át rajta. Leginkább az úrhajónál használta figyelőablakként. De a nagyobbikon, ha jól összehúzta magát, még ki is tudott bújni. Pontosan úgy, mint egy tank parancsnoka a lövegtoronyból, gondolta.

***

Július másodikán vadászrepülőset játszott. Nekikezdett a gép felépítésének. A roncsot lefektette, majd a sufniából kihozta a nemrég vásárolt Lehel hűtőszekrény hullámkarton dobozát. Új szerzeménye óriási kincs: kényelmesen elfért benne és remekül illeszkedett a roncsához. Most

pilótafülke lesz, a roncs pedig – mint egykor – a repülőgép motorház-fedele. A szárnyakat, a farkat és a légcsavart a fantázia pótolta. A nemrég tönkrement szovjet Rakéta porszívót a család gondosan félretette – ki tudja, mire lesz még jó. Az íves, fekete bakelitben végződő krómozott acélsövet általában úrutazásoknál használta sugárfegyverként. Most botkormány lesz, és egyben fedélzeti nehézgéppuska. A porszívó gégecsővén jön az oxigén. Már csak a megfelelő öltözék hiányzott. A rákoshegyi Jókai moziban vetített háborús filmekből pontosan tudta, hogy a vadászpilóták fejhallgatós bőrsisakban, pilótaszemüvegben és bőrdzsekiben repülnek.

Hét évvel idősebb, már gimnazista nővére élt-halt a hegyekért, olyannyira, hogy még az EVIG SE sziklamászó szakosztályába is belépett. A sziklamászóknál kötelező volt a sisak. Ezeket az egyesület onnan szerezte be, ahonnan tudta: régi motoros bukósisakokat, kiszuperált katonai rohamsisakokat, munkavédelmi kobakokat használtak. Nővérenek egy elől és hátul ellenzős tűzoltósisak jutott. Előző gazdája égszínkékre festette, majd egy tekercs piros szigetelőszalaggal kidekorálta. Egyik oldalára kis darabokból mozaikszerű szívet ragasztott, alatta a felirat: „MAKE LOVE”. A másik oldalán békejel, a következő szöveggel: „NOT WAR!” Bár angolul nem tudott, mégis érezte, hogy ez azért nem az igazi, de más sisak nem volt otthon. – Azzal főzünk, amink van – idézte magában a nagyanyját. – Úgysem látom, hiszen rajtam lesz.

Pilótaszemüvegből nagy készlete volt. Nagyapja már nem élt, de egykor a BESZKÁRT-nál volt lakatos, ezért a sufni megőrzött néhány hegesztőszemüveget is. Egyikkel sem látott a feketeségen kívül semmit. Így csak összecsatolta a szemüveg szíját a tarkóján, és lazán a mellére engedte. – Így csinálják az ászpilóták is – nyugtatta magát, de legbelül érezte, hogy még magának is hazudik.

A dzsekit a kisbundával helyettesítette. Kisbundának azt az ócska irhabőr mellényt hívták, amelyben nagyanyja telenként a tűzifát aprította. Aznap ugyan kánikula volt, de a pilótadzsekiről nem mondhatott le. Curgott róla az izzadtság.

Úgy érezte, minden előkészületet megtett a sikeres bevetéshez. Beült a hűtőszekrény dobozába, lába közé fogta a botkormányt, és a szájába vette a porszívó gégecsővét. Várta a felszállási parancsot.

***

Csirkének ez volt az első bevetése. A dél-olasz Triolóból indultak. Görcsösen markolta a Mustang botkormányát. Bőrdzseki, bőr fejtvédő, pilótaszemüveg, kesztyű. Hatezer méter fölött nélkülözhetetlenek, de most majdnem megfőtt. Várta, hogy mikor szállhatnak fel végre. Nagyon félt.

Csirke órákig tudott beszélni a baromfityesztésről: az állományról, a keltetésről, a takarmányokról, az önetetőkről és még rengeteg egyéb dologról, ami csak őt érdekelte, mindenki mást untatott. Egyéb témája nemigen akadt. Iowában, apja baromfitelepén nőtt fel. Az egész család tojásokkal, naposcsibékkal, csirkékkel, tyúkokkal és kakasokkal foglalkozott. A floridai kiképző légibázison ezért mindenki Csirkének hívta, amit egyébként nem is nagyon bánt. Gúnyneve néhány újonctársával együtt Triolóba is elkísérte.

***

A 14. Fighter Group vadászgépei a repülőtér szélén sorakoztak.

- Ez lesz a magáé! - mutatott a szerelő az egyikre. - Az előző pilótát átvezényelték a Csendes-óceánra.

A Mustang annyira viharvert volt, hogy Csirkét leginkább nagyanyja toldozott-foldozott rézüstjére emlékeztette. Döbbenet nézett a szerelőre.

- Most meg mit bámul így? - kérdezte amaz. - Látszik, hogy újonc. A légi harcban el fogják találni. Nem is hinné, milyen gyakran - emelte fel a mutatóujját. - Ha nincs szerencséje, kilövik a motort, az üzemanyagtartályt, vagy akár magát is. Leszakíthatják a szárnyát vagy a farkát. De a legtöbbször csak a burkolatot lyukasztják át. Talán észre sem veszi. Na, ilyenkor jövünk mi! - folytatta büszkén. - Kivágjuk a sérült csíkot, kiszabunk egy pótlást, aztán fölszegecseljük. Ha megnézi a többi gépet, pontosan ugyanolyan szedett-vedettek, mint ez itt. Én tényleg nem értem, mit tanítottak maguknak ott Floridában - mondta mérgesen, de aztán Csirke arcára nézve megenyhült. - Nevet fessünk rá? - kérdezte, miközben szeretettel végigsimított a motorház oldalán.

A legtöbb gépnek nevet is adott a gazdája, amit aztán egy ügyes kezű szerelő a motorház oldalára pingált. A név fölött kis horogkeresztek sorakoztak, jelezve, hogy a pilóta hány ellenséges gépet lőtt le. Csirke úgy döntött, hogy csak az első horogkereszt után kereszteli el a gépét.

A Group júniusban német és osztrák olajfinomítókat támadó bombázókat kísért, oda újoncokat nem mertek bevetni. Nem akarták azonnal legyilkoltatni őket. Triolo környékén repkedtek. Egy-egy tapasztalt pilóta is felszállt velük, a légiharcot gyakorolták.

A július elsejei eligazításra azonban már Csirkének is el kellett mennie.

- Holnap a 15. Air Force Magyarországot támadja, elsősorban Budapestet - kezdte a Group parancsnoka. - A célpontok a következők: az almásfüzitői olajfinomító, a szolnoki vasúti híd, Budapesten pedig a Weiss Manfréd rendező pályaudvar, a Shell olajfinomító, Rákos és Rákosrendező pályaudvarok és a Ferihegyi repülőtér. - Kis hatásszünetet tartott, majd elmosolyodott: - Uraim, holnap vasárnap, ezért sétarepüléssel kedveskedünk önöknek! Mi ugyanis a repülőtérre bombázó 47. Winget kísérjük. Mindhárom század megy.

A pilóták megkönnyebbültek. Áprilisban már támadták Ferihegyet, tudták, hogy a földi légvédelemtől nem nagyon kell félniük. Az elavult magyar lövegek nem jelentettek különösebb veszélyt a hatezer méter magasságban repülő kötelékekre. A nagy hatótávolságú, 88 mm-es Wehrmacht ütegektől tartottak ugyan, de ezekből csak néhány védte a repülőtérre. A legtöbb veszteséget eddig a Messerschmittek okozták. Most az eddigiéknél több célt támadnak. Bízta benne, hogy ez majd megosztja őket.

- Ez lesz a Magyarországra eddig mért legnagyobb, összehangolt légitámadás - folytatta a parancsnok. - Több mint hétszáz B-17-es és B-24-es bombázóval és több mint háromszáz kísérő vadásszal. Zömében Mustangok, de ekkora létszámhoz be kell vetni még néhány Thunderboltot is. Ennyit előljáróban. A részleteket és a beosztást Hill kapitány ismerteti.

Beindította a motort. A képzeletbeli tizedes előbb a bal, aztán a jobb kerék alól rántotta ki a fékbakot, majd előreszaladt, és jelzett: indulás! Felemelt hüvelykujjal intett vissza. Bal kezével óvatosan kicsit előretolta a gázkart.

- Kellene egy gázkar is - gondolta. - Na, majd legközelebb. - Most már nem szakítja meg emiatt a küldetést. Lassan gurult a kifutópálya végébe.

- RAM-PAM-PAM-PAM-PAM-PAM - utánozta a motor hangját. A porszívó gégecsöve remekül torzított. Amikor az előtte induló gép felemelkedett, ütközésig tolta a gázkart, a motor felbőgött.

- RAPARAAAAVÚÚÚÚÚ - kiabálta a gégecsőbe, majd óvatosan maga felé húzta a porszívócsövet. A vadászgép felszállt.

Amíg emelkedett, magas fordulaton tartotta a motort. Folyamatosan ordított. Ezt gyorsan meguntta, ezért úgy döntött, hogy elérte a megfelelő magasságot. Visszavette a fordulatszámot, rögzítette a gázkart és két kézzel megmarkolta a porszívócsövet. Már csak halkan zümmögött. Eseménytelen repülés vette kezdetét. Messze még a cél.

Hogy tulajdonképpen kikhez tartozik, nem volt fontos. Történelmi ismeretei sekélyesek, a sok-sok szovjet és néhány amerikai háborús filmben látottak alapján percig sem volt kérdéses, hogy ki az ellenség: a fasiszta németek. Anyja és nagyanyja többször emlegette, hogy a roncs, amivel játszik, egy amerikai repülőgépből került a kertbe, amit a környéken lőttek le. Úgy döntött, ő is amerikai lesz. A szovjet pilóta szerepét azért tizenkét évesen is cikinek érezte. Annyt pedig már tudott történelemből, hogy magyar nem lehet. Utolsó csatlósok. A helyszín is mindegy. Valahol Európában.

***

A 14. Fighter Group reggel nyolckor szállt fel. Másfél órányi eseménytelen repülés után csatlakoztak a 47. Winghez, már a magyar légtérben. Nagykáta felett nyugatra kanyarodtak. Közel voltak a célhoz, amikor jelentkezett a századparancsnok.

- Figyelem! - recsegték Csirke fülhallgatói. - Néhány 306-os vadász jelenti, hogy északi irányból tizenöt bandita repül felénk. Me-109-esek. Felveszik velük a harcot, de erősítést kérnek. Mi megyünk. - A század élesen bedöntötte a gépeket, és Aszód felé fordult. Csirke gyomra

összeszorult félelmében. Nagyokat nyelt, hogy csillapítsa a rátörő hányingert. Közben kicsit reménykedett is. Talán már ma meglesz az első horogkeresztje.

Amikor a Messerschmittek meglátták az újonnan érkező vadászokat, feladták a harcot. Megfordultak és igyekeztek gyorsan eltűnni.

- Megtámadjuk őket? - kérdezte Silver Lady, egy másik újonc. Ő már elnevezte a gépét.

- Esetekbe ne jusson! Vissza a Winghez! - válaszolt a parancsnoki gép. - Már végeztek a bombázással, déli irányba repülnek.

A század délre fordult.

- A 47. Wing pozíciója a következő... - az adás itt megszakadt, Csirke rádiója elnémult.

Csirke először nem értette. Miért nem fejezi be a mondatot a parancsnok? Csak lassan döbönt rá, hogy elromlott a rádiója. Rettegetes pánikba esett. Hogyan érintkezik a többiekkel? Hogyan találja meg az elhagyott köteléket? Ha nem találja meg, hogyan navigál vissza Triolóba? Valamit tennie kell, de nagyon gyorsan! Annyi esze még maradt, hogy rögzítse a gázkart és a botkormányt, majd kétségbeesett kísérletekbe kezdett.

Először kikapcsolta a rádióvezérlőt. Aztán újra bekapcsolta. Semmi. Maga a rádió az ülése mögött volt, a hátát védő páncéllemez túloldalán. Hozzáférhetetlen. Egyébként, ha az orra előtt lenne, akkor sem tudna vele mit kezdeni. A rádióvezérlő ránézésre faék egyszerűségű szerkezet: egy bekapcsoló és négy csatornaválasztó gomb: A, B, C és D. Bevetés közben egymás között csak a C-t használhatták. Valamilyen csodában bízva mégis felváltva nyomogatta a gombokat. Semmi. Ököllet néhány-szor rácsapott a vezérlőre. Semmi.

Talán az antennával van baj? Belenézett a visszapiillantó tükörbe. Az antenna a helyén volt.

Végül levette a fejevédőt. A fülhallgatókhoz csatlakozó vezetéket babrálta. Hátha valahol megszakadt. Semmi. Újra felvette a fejevédőt. Feloldotta a gázkart és a botkormányt, majd végre kinézett a gépből. Egy gomolyfelhőben repült.

Mire kitisztult előtte az ég, a többiek eltűntek. Nagyot sóhajtott, és kinyitotta a térképtartót. Lejjebb ereszkedett. Lapos szántóföldek fölött

repült, a térképszelvényen jelölt tájékoztató pontok közül egyet sem látott. Szomorúan felnézett.

Két gép repült magasan felette, délkelet felé. – Thunderboltok! – ujjongott Csirke. Nagyon megkönnyebbült. Csatlakozik hozzájuk, aztán együtt majdcsak eljutnak valami biztonságos helyre. Gyorsított, és emelkedni kezdett. Eléjük akart kerülni. Úgy tervezte, ha egy magasságra ér velük, lelassít, és jelzi, hogy nincs rádiója.

***

Minden irányból támadták. Lekuporodott a dobozban, a gázkarral és a botkormánnyal manőverezett. Szűk fordulókkal, meredek zuhanórepülésekkel, orsókkal, majd szinte függőleges emelkedésekkel hozta zavarba az ellenséges vadászokat. Amikor pozícióba került, felpattant, kidugta a géppuskává változott porszívócsövet a doboz tetején, és egy jól irányzott sorozattal leszedte az ellenséget. Folyamatosan üvöltött: hol a motor hangját utánozta, hol géppuskaként kelepelt. Akkora lármát csapott, hogy a szomszéd kutya odaszaladt a kerítéshez, és ugatni kezdett. Ennek külön örült. Valahol olvasta, hogy a légvédelmi ütegek folyamatosan ugattak. A kutyából légvédelmi üteg lett.

Két vadász szemből! Le kell ráznia őket. Meredek emelkedésbe kezdett. Hátát a doboznak vetette, lábával kitámasztott, és ahogy csak bírta, húzta maga felé a porszívócsövet. A motor a teljesítménye határán pörgött. Még egy kicsit feljebb! Teljes erővel feszült a doboznak. A hullámkarton megadta magát, a hátsó oldal kiszakadt, ő pedig elterült a fűvön. Becsületes játékos volt. Eltalálták, lezuhant, nem élte túl. Úgy egy percig feküdt hanyatt, hogy halála hiteles legyen, majd feltápászkodott.

Szomorúan nézte a doboz maradványait. Milyen jó kis pilótafülke volt! Hogyan hozza helyre? Otthon csak Cellux és Technocol Rapid ragasztó volt. Talán, ha a szakadt darab két oldalát kicsit behajtja, a Technocol Rapid segíthet. A játékot mára befejezte. Elindult ragasztót keresni.

***

A szolnoki légbázisról a Messerschmitteket még a nyár elején Veszprémbe költöztették. Négy elavult MÁVAG Héja maradt, már csak

gyakorlógépnek használták őket. Pilótáikat a légveszély hírére mindenestre készületségbe helyezték. A hangár mellett dohányoztak.

A repülőtér parancsnokságán megcsörrent a telefon.

- Amerikai bombázók támadják Pestet! Ennyien eddig még sohasem jöttek! Öt célpontot bombáznak. Ferihegy és Rákos van a legközelebb hozzátok. Van még bevethető gép? Jó lesz a Héja is!

A négy Héja felszállt. Ketten Ferihegy, ketten pedig Rákos felé. Mire a célhoz értek, a bombázók már régen végeztek. Délre fordultak, és igyekeztek minél gyorsabban elhagyni az országot. A Héjákat nem küldték utánuk, visszafordultak Szolnokra. A ferihegyi páros vette észre Csirkét.

- Mustang alattunk! Mustang mélyen alattunk! - kiabálta a gégemikrofonba az első Héja.

- Látom - válaszolt a második Héja. - Lassan repül. Mintha nem vett volna észre minket.

- Legalább ezt kapjuk el! Elkapjuk? - kérdezte az első Héja.

- Naná! - felelte a második Héja. - Vigyázz! Gyorsít és emelkedni kezd! Kiszúrt volna minket?

- Egyenletesen emelkedik. Semmi manóver. Szerintem nem szúrt ki. Várjunk még egy kicsit! Már így is jobb a pozíciónk. Ez már a miénk! - lelkenedett az első Héja.

(A Héjákat egyébként a MÁVAG gyártotta az olasz Reggiane Re.2000-es licence alapján. A Re.2000-es típust az a Roberto Longhi tervezte, aki a háború előtt az USA-ban tevékenyen részt vett a P-47-es Thunderboltok elődeinek tervezésében. Így esett, hogy - nyilván nem véletlenül - mind a Re.2000-esek, mind pedig a MÁVAG Héják szinte megszólalásig hasonlítottak a Thunderboltokra. Csirke kiképzésén nem fektettek nagy hangsúlyt a magyar vadászrepülőkre. Elintézték annyival, hogy zömében Messerschmitt 109-esek. A Héjákat nem említették.)

A két Héja lassan utolérte a Mustangot. Csirke boldogan megbillentette a szárnyait, a Héják pedig tüzet nyitottak.

***

A rákoshegyi főjegyző irodájában állandóan szólt a Budapest I. rádió. Tíz órakor elrendelték a légvédelmi riadót: a bombázókötélék

már csak tizenöt percnyire van a körzettől! A főjegyző beindította a szirénákat.

Nagyapja dolgozott, a többiek otthon voltak. Nagyanyja a háztartást vezette, nagybátyja frissen érettségizett, ősztől a Műegyetemen tanul tovább, anyja még csak tizennégy éves kislány. Amikor a szirénák üvöltetni kezdtek, kimentek a kertbe. A kamrából nyíló kis pincébe féltek lemenni. Mi lesz, ha eltalálják a házat, és nem tudnak kijönni? A kertben ezért nagyapja ásott egy óvógödört. Repeszek ellen az is jó.

Különösebben nem izgultak. Gyakran volt légiriadó, de eddig még csak áprilisban bombázták komolyabban a repülőteret. Az udvaron ácsorogtak, várták, mi lesz. Házuk közel volt Rákoshegy határához, az utca végén már a kukoricás kezdődött. A háború miatt abban az évben parlagon hevert.

A bombaszőnyeg félrecsúszott. Kapott ugyan találatot a repülőtér is, de a bombák zöme a kukoricásra hullott. Már az első is akkorát szólt, hogy az egész család pánikszerűen ugrott az óvógödörbe. Lekuporodtak. Hallgatták a robbanásokat, a repeszek sivítását. Csak abban reménykedtek, hogy a szőnyeg nem jön közelebb. Nem tartott sokáig, talán csak negyedóráig, de nekik szinte örökkévalóságnak tűnt. Végre abba maradtak a robbanások, nemsokára a szirénák is jelezték, hogy a légiveszély elmúlt. Kibújtak a gödörből.

- Na, gratulálok! - mondta kissé remegő hangon nagybátyja. - Amerikaiak! Még a célpontot sem találják el!

Nagyanyja szúrós szemmel nézett rá. - Aztán te meg honnan tudod, mi volt a célpont? Lehet, hogy mi. Akkor meg direkt jó, hogy nem találtak el!

- Jaj, anyu! - folytatta volna nagybátyja, bár felesleges volt. Minden vitában a nagyanyja győzött, ha nem is ész érvekkkel, de tekintéllyel. Kőkemény erdélyi asszony volt. - Miből gondolod, hogy...

Sivítő hang szakította félbe. Egy amerikai vadászgép húzott el felettük, szinte súrolta a háztetőket. Óriási csattanással zuhant a kukoricásba, alig néhány méterre az utca végétől.

- Ezt meg kell néznem! - kiáltotta nagybátyja, és elrohant. Mire nagyanyja kinyithatta volna a száját, már az utcán loholt.

- Jani! Janikám! - kiabált be a pár házzal odébb lakó barátjához. - Gyere te is! Nézzük meg az amit!

A repülőgép darabjai nagy területen szóródtak szét. Nagybátyja és Jani értek elsőként oda. Megtalálták a pilótát is, kizuhant a fülkéből, a roncsok mellett feküdt, végtagjai természetellenesen kicsavarodtak. Kicsit megdöbbenek, de a látvány már nem volt újdonság. Áprilisban egy Liberátort talált el egy német légvédelmi üteg, az messzebb zuhant le, Vecsés határában. Oda is elmentek. A tífós legénységből négyen nem tudtak kiugrani, a holttestek ugyanígy néztek ki.

- Odanézz Jani! Ez a darab szinte teljesen épen maradt! - mutatott nagybátyja a Mustang távolabb fekvő motorburkolatára. - Ezt ketten elbírnánk! Segíts már hazavinni! Tiszta alumínium!

Nagyanya először szóhoz sem jutott. - Mi a fene ez? - kérdezte, amikor a két fiú becipelte a Mustang-darabot.

- Egy darab a repülőből - felelte büszkén nagybátyja. - Szinte teljesen ép. Színtiszta alumínium.

- Viszitek vissza azonnal! - kiabálta nagyanya. - Kijön a LÉGO! Kijön a csendőrség! Őrizni fogják a roncsot. Teljesen elment az eszetek?

- Jaj, anyu! Mi értünk oda elsőnek, senki sem látott! Gondolod, hogy a légoltalmisoknak meg a csendőröknek hiányozni fog ez? Azt se tudják, milyen típus, milyen alkatrészei vannak. Nekünk meg jól jön. Színtiszta alumínium! Sokat érhet.

- Sokat érhet, sokat érhet - ismételte mérgesen a nagyanya. - Aztán hol adod el? Itt, Rákoshelyen? Kinek? Vagy becipeled Pestre? És útközben majd senki sem kérdezi meg, hogy mi ez? Ősszel egyetemre mész, aztán mégis úgy viselkedsz időnként, mint egy gyerek!

Nagybátyja nem tudott mit mondani. Ismét alulmaradt.

- Várj csak! - enyhült meg a nagyanya. - Vigyétek a sufni mögé! A tyúkoknak jó lesz. Ha esik az eső, el tudnak bújni alatta.